

L'espectre de Marx creua Europa



Llibert Ferri

"El voraç neoliberalisme augmenta encara més els excessos del capitalisme i intensifica la rèplica al carrer, a les urnes i al pensament. Tant a l'est com a l'oest. Sembla arribat el moment de recuperar alguns referents del marxisme."

El discurs que va fer el president txec Václav Havel el 31 de desembre no s'assemblava gens a aquells missatges de resistència o de rebel·lió que feia el Havel dissident des de la presó o la clandestinitat. En el llinard de 1996 un Havel més contemplatiu que no pas crític demanava als seus conciutadans responsabilitat individual per adaptar-se a les exigències de competitivitat del capitalisme. I en aquesta mena de legitimació del sistema com l'únic possible i realment existent, el president recordava com les estructures de seguretat del comunisme ofegaven la llibertat i la creativitat. Havel també va dir que s'equivoquen els que busquen els culpables de les seves desgràcies i els que somien en metes finals.

La formulació de Havel, encoratjadora i vàlida per a la introspecció personal, no és socialment esperançadora ni rendible. Sobretot per als milions de persones desemparades que de l'Elba a Vladivostok i del Bàltic al Danubi barregen les malediccions a les teràpies de xoc del Fons Monetari Internacional i a les *nomenklatures* milionàries, amb l'ànsia de redempció de la mà del nacional-comunisme i dels antics partits únics reconvertits a la socialdemocràcia.

El ressò d'aquesta barreja d'invocacions està arribant a Europa occidental, on el *dumping* i la lumpenització són encara patologies socials acotades, però que amenacen d'escampar-se si l'estat del benestar continua la seva devaluació vertiginosa.

Així el discutible però honest encoratjament de Havel als seus conciutadans perquè s'adaptin al capitalisme es pot disfressar fàcilment de neohumanisme i posar-lo al costat d'altres ofertes ideològiques neoliberals com el determinisme biològic o l'explicació de les desigualtats socials per via genètica.

Però en el llinard de 1996, resignacions com la de Havel tenen el seu contrapunt en les reflexions i formulacions, preocupades i revoltades, d'alguns intel·lectuals occidentals.

Preocupació optimista com la d'Alain Touraine que profetitza per ben aviat no pas el final del capitalisme però sí de la seva carcassa actual neoliberal. Per a Touraine la voracitat del sistema s'està menjant les seves pròpies defenses.

Per al periodista Jean Daniel el final de 1995, amb la gran vaga francesa i l'ascens electoral del comunisme rus, anuncia també la crisi de l'aventura neoliberal engegada la dècada dels 80. Prenent nota, però, de diferències substancials: als carrers de França es defensa-



SIPA PRESS

Marx féu una radiografia dels mals de la societat. El seu espectre torna.

va l'estat del benestar i a les urnes de Rússia la nostàlgia de la beneficència.

Més radical que Jean Daniel, el també periodista Ignacio Ramonet analitza la gran vaga francesa com el primer símptoma del gran malestar que es veu venir. I gosa Ramonet fer una proclama i denunciar els responsables amb noms i cognoms: l'FMI, el Banc Mundial, el GATT, l'OCDE i el seus agents mediàtics que difonen pertot arreu el "pensament únic".

I com a rerefons de síntesi a tanta varietat antineoliberal el filòsof francès Jaques Derrida no s'ha estat de desenterrar Marx i llançar-ne l'espectre. En el seu llibre *Espectres de Marx*, Derrida disseca el món postmarxista i enumera les "10 plagues" de la mundialització: l'atur, la desestructuració social, les guerres econòmiques i monetàries, el trencament de l'equilibri mínim entre mercat i protecció social, l'augment del deute extern, la incorporació de la indústria i del comerç d'armes al mercat laboral, la disseminació de l'armament atòmic, el poder creixent del narcotràfic i, finalment, la crisi del dret internacional i de les institucions democràtiques. Una col·lecció de mals amb molts paral·lelismes als que va detectar Marx en el món que li va tocar viure.

Derrida creu que per vèncer aquestes deu plagues el pensament de Marx continua sent indispensable i alhora, insuficient. En definitiva necessari sempre que s'adapti a les noves complexitats i se'n reforcin tots els continguts emancipatoris. Deixant ben enterrats el dogma i el messianisme.